

Nr 281.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv av fastighet för överståthållarämbetets räkning; given Stockholms slott den 30 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

Sedan lång tid har överståthållarämbetet varit i behov av större och mera ändamålsenliga lokaler än de, som för närvarande stå till ämbetets förfogande. På grund härav och i samband med frågan om omorganisation av ämbetet uppdrog Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för socialdepartementet genom beslut den 24 oktober 1941 åt byggnadsstyrelsen att, i samråd med överståthållarämbetet, till skyndsam prövning upptaga frågan om anskaffande genom statens försorg av tjänstelokaler för ämbetet, till den del detta fungerar såsom

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 281.

länsstyrelse. Enligt beslutet skulle byggnadsstyrelsen hava att efter preliminär undersökning av olika alternativ för lokalfrågans lösning — såvitt möjligt genom anskaffande av lokaler i nära grannskap till de avdelningar av ämbetet, vilka borde bekostas av Stockholms stad — till Kungl. Maj:t inkomma med det eller de förslag härtill, i fråga om vilka styrelsen funne utredningen böra fullständigas genom ritningar och närmare kostnadsberäkningar.

Med skrivelse den 20 april 1942 har *byggnadsstyrelsen* framlagt förslag om förvärv av en fastighet för överståthållarämbetets räkning.

Styrelsen meddelar, att vid den enligt Kungl. Maj:ts uppdrag verkställda utredningen från överståthållarens sida framhållits såsom önskvärt, att de avsedda nya lokalerna kunde beredas inom någon kronan tillhörig byggnad, då behovet av desamma kunde förväntas uppkomma så snart, att nybyggnad icke kunde hinna färdigställas. I anslutning härtill anför styrelsen, att den enda kronan tillhöriga byggnad, som syntes kunna komma ifråga för ändamålet, vore gamla garnisonssjukhuset i kvarteret Asplunden å Kungsholmen. Denna byggnads läge i närheten av polishuset och invid den starkt trafikerade Hantverkaregatan vore väl lämpat för överståthållarämbetet, och verkställda utredningar hade givit vid handen, att lokaler, som väl tillgodosåge ämbetets behov, kunde erhållas utan större ingrepp i byggnadens planläggning, samtidigt som man kunde räkna med att erhålla utrymme att uthyra till Stockholms stad för vissa delar av ämbetet, vilka det vore fördelaktigt att ha inrymda i den statliga ämbetsbyggnaden. Sedan de inom byggnadsstyrelsen uppgjorda dispositionsplanerna för en eventuell förläggning till gamla garnisonssjukhuset godtagits av överståthållarämbetet, hade styrelsen hos direktionen för Karolinska sjukhuset gjort förfrågan rörande den tidpunkt, då garnisonssjukhuset kunde väntas bli disponibelt. I skrivelse den 17 mars 1942 hade emellertid direktionen meddelat, att byggnadens fortsatta användning för den militära sjukvården betingades av försvarsberedskapens omfattning. Ehuru den nuvarande användningen innebure ett provisorium och det ur garnisonssjukvårdens synpunkter finge anses vara ett intresse, att det gamla sjukhuset snart kunde ersättas med en lämpligare belägen och modernare byggnad, vore det under nuvarande förhållanden svårt att beräkna, när så kunde ske.

Vid sådant förhållande hade byggnadsstyrelsen kommit till den uppfattningen, att ämbetets lokalfråga icke kunde lösas annat än genom ett provisorium, som ginge att snabbt genomföra och lämnade möjlighet för ämbetet att avvakta den tidpunkt, då ett permanent tillgodoseende av dess lokalbehov, förslagsvis genom utnyttjande av gamla garnisonssjukhuset, kunde äga rum. Styrelsen hade för den skull sökt att genom förhyrning anskaffa användbara lokaler av erforderlig omfattning. Detta hade dock visat sig omöjligt. Därest lokaler skulle kunna ställas till förfogande vid tidpunkt, som angivits av ämbetet — nämligen årsskiftet 1942/43 — funnes ingen annan möjlighet än att staten genom inköp förvärvade en lämplig fastighet, som till erforderlig utsträckning kunde frigöras från nuvarande hyresgäster. Av de fastigheter, som erbjudits styrelsen till inköp för detta ändamål, hade fastigheten

nr 17 i kvarteret Skansen, belägen i hörnet av Brunkebergs- och Beridarebansgatorna, befunnits bäst motsvara de uppställda önskemålen på läge och utrymmen samt även i övrigt vara den, som i första hand borde ifrågakomma till inköp för statsverkets räkning.

Under förutsättning att den väntade lagen angående rätten för fastighetsägare att uppsäga hyresavtal icke komme att lägga hinder i vägen därför, kunde enligt byggnadsstyrelsen inom fastigheten erforderligt utrymme erhållas. Fastighetsägaren, bankdirektören Carl Frisk, hade, meddelar styrelsen, i möjlig utsträckning uppsagt de nuvarande hyresgästerna till avflyttning den instundande 1 oktober. En av hyresgästerna hade dock ett års uppsägnings-tid och kunde därför uppsägas till avflyttning först den 1 oktober 1943.

I fråga om fastighetens belägenhet framhåller byggnadsstyrelsen, att det centrala läget ur överståthållarämbetets synpunkt måste tillmätas stor betydelse och att byggnaden vore så belägen invid den kronan tillhöriga fastigheten nr 2 i kvarteret Skansen, där länsstyrelsen i Stockholms län vore inrymd, att de båda fastigheterna tillsammans bildade en lätt bebyggbar tomtfigur av betydlig storlek. Tomten nr 2 utgjorde sålunda 1,498 kvadratmeter, medan tomten nr 17 upptog 1,359 kvadratmeter eller tillhoppa 2,857 kvadratmeter. Huruvida fastigheten komme att beröras av den blivande stadsplaneregleringen för nedre Norrmalm kunde ej nu förutses, men ett av Stockholms stads stadsplanekontor uppgjort förslag, som byggnadsstyrelsen haft tillfälle taga del av, förutsatte intet intrång i densamma.

Beträffande det sätt, varpå fastigheten i statens hand borde disponeras, har byggnadsstyrelsen anförts:

Byggnadens användbarhet för överståthållarämbetets räkning har undersökts. Om ock till följd av den knappa tid, som stått till förfogande, utredningarna endast kunnat bliva i viss mån preliminära, kan dock konstateras, att tillräckligt och ändamålsenligt lokaltillskott kan inom byggnaden beredas ämbetet för den tid, som kan antagas förflyta, innan permanenta lokaler kunna beredas detsamma.

Två alternativa sätt att utnyttja byggnaden kunna ifrågakomma. Antingen kan man inrikta sig på att anskaffa nya lokaler för den statliga delen av överståthållarämbetet och låta taxeringskontoren kvarbliva i den Stockholms stad tillhöriga byggnaden vid Slottsbacken i kvarteret Pegasus, eller ock kan man utflytta taxeringskontoren och låta statsinstitutionen kvarbliva vid Slottsbacken. I senare fallet måste överenskommelse träffas med staden beträffande hyresersättningar m. m.

Den länsstyrelsen motsvarande delen av överståthållarämbetet skulle kunna beredas tillfredsställande utrymme inom de tre översta våningarna av fastigheten kvarteret Skansen nr 17. Härvid måste emellertid tämligen stora ingrepp göras i den nuvarande planindelningen.

Vid en lösning efter det andra alternativet borde, enligt från ämbetets sida framförda önskemål, samtliga taxeringskontor förflyttas och placeras i en och samma byggnad. I så fall synes, även med stark reducering av de av ämbetet preliminärt angivna lokalbehoven, praktiskt taget hela det användbara utrymme, som kan uppsägas per den 1 oktober 1942, d. v. s. samtliga lägenheter utöver dem som uthyras till Finspångs Metallverk, bliva erforderliga. Följande disposition av utrymmet kan härvid genomföras. De icke ut-

hyrda delarna av bottenvåningen och våningen 1 trappa upp användas för det s. k. bolagskontoret. Härutöver synes det troligt, att lokaler skulle kunna beredas landsfogden i Stockholms län i denna del av byggnaden. Våningen 2 trappor upp skulle kunna inrymma hela södra kontoret och omkring halva östra kontoret, våningen 3 trappor upp hela västra kontoret samt återstående del av östra kontoret, våningen 4 trappor upp norra kontoret jämte bokgranskningskontoret och våningen 5 trappor upp taxeringskontoret för Stockholms förorter jämte lokaler för taxeringsintendenten och fastighetstaxeringen. Även härvid påfordras omändringsarbeten. Dessa bliva visserligen i varje våning av mindre genomgripande art än i förra alternativet, men då större del av byggnaden beröres, torde kostnaderna komma att bliva av ungefär samma storleksordning som vid detta.

Överståthållarämbetet har förordat detta senare alternativ. De nuvarande lokalsvårigheterna för taxeringsavdelningen hava befunnits vara av så allvarlig art, att de kunna befaras få allt större återverkan å effektiviteten av denna avdelnings viktiga arbete.

Byggnadsstyrelsen har vid sin framställning fogat ett förslag till köpekontrakt, som undertecknats av nuvarande ägaren, ävensom förteckning över de hyresgäster, vilka enligt 3 kap. 38 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom förklarar sig önska behålla sina lägenheter.

Byggnadsstyrelsen framhåller vidare, att statens lokalbehov i Stockholm vore så omfattande, att lokaler för ett sammanlagt årligt hyresbelopp av omkring 2,100,000 kronor för närvarande måste förhyras för civila förvaltningsorgan, varför det vore uppenbart, att det tillskott av utrymme inom staten tillhöriga byggnader, som skulle vinnas genom här föreslaget inköp, måste anses vara högst önskvärt även med hänsyn till framtida utveckling. Den ifrågavarande byggnaden kunde t. ex. med fördel användas att säkerställa länsstyrelsens i Stockholms län utvidgningsbehov, därest lokaler bereddades överståthållarämbetet på annat håll.

För fastigheten begäres ett pris av 1,925,000 kronor. Under hänvisning till en av intendenten i byggnadsstyrelsen K. Bildmark gjord utredning, vilken bilagts förevarande framställning, uttalar styrelsen, att detta pris kunde godtagas. Fastigheten har ett taxeringsvärde av 1,800,000 kronor, varav 750,000 kronor belöpa å tomtmarken, och är för närvarande belastad av lån till ett sammanlagt belopp av 1,257,830 kronor. Med hänsyn till vad i utredningen anförts anser byggnadsstyrelsen det ej vara fördelaktigt att omedelbart inlösa dessa lån, ehuru de delvis löpa med en förhållandevis hög räntesats. Därest således dessa lån ej inlöstes, erfordrades för köpets genomförande endast 667,170 kronor.

Ehuru kostnaderna för fastighetens iordningställande för överståthållarämbetet givetvis borde begränsas till de minsta möjliga, borde enligt byggnadsstyrelsens mening korridorssystem redan nu genomföras, på det att lokalerna måtte erhålla så allsidig användbarhet som möjligt samt störande och kostsamma ytterligare ändringsarbeten framdeles kunna undvikas.

Kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten har byggnadsstyrelsen beräknat till 315,000 kronor. Då ändringsarbetena enligt styrelsen böra igång-

sättas den 1 oktober 1942 och vara slutförda vid nästkommande årsskifte, anser styrelsen detta belopp böra vara disponibelt under budgetåret 1942/43.

Med stöd av vad styrelsen anfört hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1942/43 anvisa *dels* till inköp av fastigheten 667,170 kronor, *dels ock* till ändringsarbeten i fastigheten 315,000 kronor eller tillhopa 982,170 kronor.

Sedan lång tid har behov förelegat att bereda överståthållarämbetet rymligare och mera ändamålsenliga lokaler än de nuvarande. Oaktat detta behov under de senaste åren blivit alltmera kännbart, har lösningen av lokalfrågan ansetts böra om möjligt anstå i avvaktan på att närmare klarhet vunnits beträffande ämbetsverkets framtida organisation. Genom proposition den 27 februari 1942, nr 115, har organisationsfrågan numera underställts riksdagens prövning. Enligt detta förslag skall ämbetsverket såtillvida förstatligas, att i princip ärenden av länsstyrelsenatur skola omhändervas av ett statligt överståthållarämbete, medan förvaltningsorganisationen beträffande de ärenden, som i rikets övriga städer handhas av magistratsförvaltningen och andra kommunalt finansierade organ, skall upprätthållas av Stockholms stad.

Departements-
chefen.

Överståthållarämbetet är för närvarande till huvudsaklig del inrymt i den Stockholms stad tillhöriga byggnaden i kvarteret Pegasus vid Slottsbacken. Lokalerna i denna byggnad äro, enligt vad jag vid besök haft tillfälle att konstatera, otillräckliga för den personal, vars arbete måst förläggas dit, och de äro därjämte i stor utsträckning otillfredställande från sanitär synpunkt, detta främst på grund av bristfälliga dagerförhållanden och otillräckliga ventilationsmöjligheter. Trots det hårda utnyttjandet av arbetsrummen i lokalerna vid Slottsbacken hava vissa av ämbetsverkets avdelningar måst förläggas till andra byggnader. Sålunda kan nämnas, att överståthållarämbetet för närvarande har lokaler även i fastigheterna Skeppsbron 2, Skeppsbron 8, Skeppsbron 20, Bergsgatan 48, Agnegatan 33—37 och Kungsholmsgatan 35 samt för underlydande avdelningar i Storkyrkobrinken 13 och Stadshuset. Vidare må påpekas, att överståthållarämbetet, enligt vad som uppgivits, från och med den 1 oktober 1942 på grund av förestående utvidgning av skatteavdelningen är i behov av ytterligare lokaler för denna avdelning. Att en dylik splittrad förläggning ur verkets synpunkt måste vara förenad med betydande olägenheter är uppenbart. En effektiv arbetsledning är icke möjlig, om sammanhörande avdelningar äro fördelade på olika fastigheter inom staden. Det blir i varje fall under sådana förhållanden för vederbörande avdelningschefer synnerligen svårt att på sätt som vederbör övervaka och leda den underlydande personalens arbete. Särskilt framträdande är detta förhållande beträffande taxeringsavdelningen, som nu är fördelad på fyra olika fastigheter och för vilken, därest ämbetets lokalfråga icke nu löses, från den 1 oktober 1942 torde få förhyras lokaler i ytterligare två fastigheter. Även ur allmänhetens synpunkt vållar den splittrade förläggningen olägenheter. Svårigheter föreligga nämligen för allmänheten att avgöra, var de avdelningar som ha att handlägga olika ärendesgrupper äro förlagda.

Med hänsyn till dessa omständigheter och då frågan om överståthållarämbetets omorganisation nu kan förväntas erhålla sin lösning, anser jag spørsmålet om att bereda ämbetsverket ökade och mera ändamålsenliga lokaler ej längre böra uppskjutas.

Av i ärendet verkställda utredningar framgår, att möjligheter icke föreligga att för närvarande inom någon kronan tillhörig fastighet inrymma de delar av överståthållarämbetet, som avses skola fungera såsom länsstyrelse och för vilka lokaler framdeles skola tillhandahållas av staten. En inom byggnadsstyrelsen i samråd med överståthållarämbetet gjord utredning har visserligen givit vid handen, att gamla garnisonssjukhuset i kvarteret Asplunden skulle ur olika synpunkter väl lämpa sig som ämbetshus för överståthållarämbetet. Under nu rådande förhållanden kan emellertid denna byggnad icke frigöras för ändamålet. Denna lösning av överståthållarämbetets lokalfråga kan därför för närvarande icke ifrågakomma. En omedelbar lösning av lokalfrågan genom uppförande för ämbetets räkning av en nybyggnad lärer ej heller vara möjlig; dels torde det bliva svårt att finna en tomt med för ämbetets verksamhet lämplig belägenhet och dels skulle den tidsutdräkt, som en dylik lösning skulle innebära, vara olämplig. Då det ej heller befunnits möjligt att anskaffa erforderligt utrymme genom förhyrning i lämplig byggnad, har byggnadsstyrelsen ansett sig böra förordna, att en för ändamålet lämplig fastighet förvärvas av statsverket. Efter att hava undersökt olika föreliggande möjligheter har styrelsen för sin del funnit, att den till inköp nu föreslagna fastigheten nr 17 i kvarteret Skansen bäst motsvarar de uppställda önskemålen. Överståthållarämbetet har biträtt styrelsens uppfattning härutinnan.

Den till inköp föreslagna fastigheten är belägen i hörnet av Brunkebergs- och Beridarebangatorna och har sålunda ett centralt läge, vilket med hänsyn till det stora antalet besökande hos överståthållarämbetet måste tillmätas betydelse. Vidare är den så belägen invid den kronan redan tillhöriga, av länsstyrelsen i Stockholms län använda fastigheten nr 2 i kvarteret Skansen, att dessa båda fastigheter tillsammans bilda en regelbunden och lätt bebyggbar tomtfigur av betydande storlek.

De av byggnadsstyrelsen verkställda undersökningarna ha givit vid handen, att ett tillräckligt och ändamålsenligt lokaltillskott kan för relativt lång tid framåt beredas överståthållarämbetet inom fastigheten nr 17. Två alternativ för byggnadens utnyttjande ha övervägts. Det ena innebär, att den statliga delen av överståthållarämbetet skulle inflytta i denna fastighet, medan taxeringskontoren skulle kvarbliva i fastigheten vid Slottsbacken. Enligt det andra alternativet skulle taxeringskontoren inrymmas i den nya fastigheten och statsinstitutionen kvarstanna i lokalerna vid Slottsbacken. Kostnaderna för de ändringsarbeten, som erfordras för att byggnaden skulle bliva lämplig för sitt nya ändamål, ha vid båda alternativen beräknats till 315,000 kronor. Såväl byggnadsstyrelsen som överståthållarämbetet har förordat sistnämnda alternativ.

Den för fastigheten begärda köpeskillingen utgör 1,925,000 kronor.

Då nu utgående hyror uppgå till 126,800 kronor, motsvarar hyresavkastningen drygt 6.5 procent av köpeskillingen.

Det framlagda förslaget kan enligt min mening icke anses innebära en fullt tillfredsställande lösning av de föreliggande lokalfrågorna utan måste närmast vara att betrakta såsom ett för relativt lång tid gällande provisorium. Genom förslaget skulle emellertid åtskilliga av de nuvarande olägenheterna för såväl överståthållarämbetet som allmänheten undanröjas. Vad angår det för fastigheten begärda priset, synes detta i och för sig vara tämligen högt. Beaktas bör emellertid, att fastighetens belägenhet invid den av kronan redan ägda fastigheten nr 2 i samma kvarter är ägnad att på lång sikt öka dess värde i statens hand. Härtill kommer — såsom byggnadsstyrelsen framhållit — att statens lokalbehov i Stockholm för närvarande är synnerligen omfattande, vilket bland annat framgår däraf, att lokalhyrorna för de civila förvaltningsorganen i Stockholm för närvarande uppgå till över två miljoner kronor årligen. Även om överståthållarämbetets lokalfråga sannolikt måste framdeles erhålla en slutlig lösning i annan ordning, kan därför ett omedelbart tillskott av utrymme inom en staten tillhörig byggnad anses fördelaktigt. Med hänsyn till dessa omständigheter finner jag i likhet med byggnadsstyrelsen, att det begärda priset kan från statens sida godtagas.

På grund av här anförda förhållanden har jag ansett mig böra tillstyrka, att erforderligt anslagsbelopp för köpets genomförande anvisas för nästa budgetår. I anslaget bör även inräknas ett belopp av 315,000 kronor till bestridande av kostnaderna för nödiga ändringsarbeten i fastigheten.

Mot byggnadsstyrelsens och överståthållarämbetets förslag, att fastigheten utnyttjas i enlighet med styrelsens alternativ 2, synes i och för sig intet vara att erinra. Då emellertid detta alternativ förutsätter, att överenskomelse träffas med Stockholms stad om reglering av hyresersättningar m. m., torde slutlig ståndpunkt icke nu böra tagas till frågan, vilketdera alternativet som bör väljas. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning och överväganden träffa avgörande härutinnan.

Fastigheten är för närvarande belastad av bundna inteckningslån till ett sammanlagt belopp av 1,257,830 kronor, varav omkring 240,000 kronor skola amorteras enligt fastställd plan. Då av den verkställda utredningen framgår, att det skulle vara ekonomiskt ofördelaktigt att för närvarande inlösa lånen, anser jag, att betalningsskyldigheten för desamma bör övertagas av staten. Förräntningen och amorteringen av lånen böra därvid handhas av riksgäldskontoret och redovisas över riksgäldsfonden. Å kapitalbudgeten bör i enlighet härmed anvisas ett belopp motsvarande köpeskillingen, 1,925,000 kronor, och kostnaderna för ändringsarbetena, 315,000 kronor, eller tillhoppa 2,240,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fastighet för överståthållarämbetets räkning* för budgetåret 1942/43 å kapitalbudgeten under rubriken Statens allmänna fastighetsfond anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,240,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.